

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологічні та соціальні наслідки виконання завдань за призначенням в умовах екзистенціальної загрози»

загальний обов'язковий освітній компонент
за освітньо-професійною програмою «Психологічна і соціальна реабілітація»
підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053
«Психологія», у галузі знань 23 «Соціальна робота» за спеціальністю 231
«Соціальна робота»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах на 2024-2025
навчальний рік.
Протокол від « » 2024 року №

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Психологічні та соціальні наслідки виконання завдань за призначенням в умовах
екзистенціальної загрози»

2024 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація (опис) навчальної дисципліни

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Психологічні та соціальні наслідки виконання завдань за призначенням в умовах екзистенціальної загрози» (професійний обов'язковий освітній компонент ОК 11 освітньо-професійної програми «Психологічна і соціальна реабілітація») спрямовані на формування уявлень про основні психологічні та соціальні наслідки виконання завдань за призначенням протягом тривалого часу в умовах безпосередньої загрози для життя. Отримані знання допомагають розвинути практичні вміння та навички, що забезпечують кваліфіковане виконання своїх професійних обов'язків, психологічну та особистісну готовність до виконання професійних обов'язків практичним психологам та соціальним працівникам різних рівнів.

Даний освітній компонент передбачає теоретичне і практичне оволодіння здобувачами вищої освіти системою знань про основи психологічної реабілітації та соціальної адаптації вказаної категорії осіб, а також управління груповою динамікою у відповідних професійних спільнотах.

Навчальна дисципліна передбачає розширення соціальних та психологічних знань у сфері психологічної реабілітації та соціальної адаптації військовослужбовців та інших відповідних категорій, що сприятиме формуванню належної професійної компетентності в професійній діяльності.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Логовський Ігор Миколайович, старший викладач кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін соціально-психологічного факультету, кандидат історичних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 441. Робочий номер телефону – 707-34-78.
E-mail	marika_logovskay@ukr.net
Наукові інтереси	- політологія; - історія та культура України; - філософія державного управління.
Професійні здібності	-
Наукова діяльність за освітнім компонентом	

Загальна інформація	Оніщенко Наталія Вікторівна, начальник кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету управління та захисту населення, доктор психологічних наук, професор.
---------------------	--

Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 422 Робочий номер телефону – 707-34-74.
E-mail	n-onischenko@ukr.net
Наукові інтереси	- психологічна допомога постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій; - соціально-психологічна реабілітація професійних контингентів; - посттравматичне зростання.
Професійні здібності	- професійні знання і практичний досвід щодо організації та надання екстреної психологічної допомоги постраждалим від надзвичайних ситуацій різного походження; - навички психологічного аналізу професійної діяльності екстремального профілю; - організація та здійснення науково-методичного супроводу професійної діяльності психологів ДСНС України .
Наукова діяльність за освітнім компонентом	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оніщенко Н.В., Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти : монографія - Х. : Право, 2014. – 584 с. 2. Оніщенко Н.В. Установка на життя як фактор збереження фізичного та психічного здоров'я в умовах екзистенціальної загрози / О.В. Тімченко, Н.В. Оніщенко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна № 981. Серія «Психологія». Випуск 47. – Х.: Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2011. – С. 173-177. 3. Оніщенко Н.В. Психологічні особливості переживання початку війни цивільним населенням м. Харкова/ Оніщенко Н.В. //Проблеми екстремальної та кризової психології - 2022. № 1(3) – С.84-96 DOI 10.52363/dcpp-2022.3.12 4. Психологічні наслідки перебування рятувальників у зоні проведення антитерористичної операції: Монографія / За заг. ред. Н.В.Оніщенко, О.В. Тімченко. –Х. : ФОП Панов А.М., 2019. – 176с.

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/time-table/teacher?id=466>)

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щопонеділка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 416. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: формування у здобувача вищої освіти системи знань та навичок щодо психологічної реабілітації та соціальної адаптації осіб, що виконували завдання за призначенням в умовах екзистенціальної загрози.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна, вечірня)
Статус дисципліни	професійна обов'язкова
Рік підготовки	2-й
Семестр	4-й
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	4,5
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	135
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	20
- практичні заняття (годин)	
- семінарські заняття (годин)	30
- лабораторні заняття (годин)	
- курсовий проект (робота) (годин)	
- інші види занять (годин)	
- самостійна робота (годин)	85
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	
- підсумковий контроль (диференційований залік, екзамен)	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни - немає.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійної програми «Психологічні та соціальні наслідки виконання завдань за призначенням в умовах екзистенціальної загрози» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
053 «Психологія»,	
Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Розв'язувати складні задачі і проблеми,	ПРН 1

що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.	
Розробляти програми соціально-психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.	ПРН 6
Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи	ПРН 7
Оцінювати соціально-психологічні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення психологічної і соціальної роботи.	ПРН 9
Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості психологічних і соціальних послуг та управлінських рішень	ПРН 11
Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.	ПРН 12
Вирішувати фахові завдання в організації психологічної і соціальної реабілітації професійного контингенту сектору безпеки та оборони України та постраждалого населення.	ПРН 16
Застосовувати інноваційні технології і групові форми соціально-психологічної реабілітації при роботі з психотравмою в осіб, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного, природного, соціального або воєнного характеру	ПРН 17
Здійснювати систему реабілітаційних заходів, спрямованих на збереження, відновлення та корекцію психологічного здоров'я фахівців сектору безпеки та оборони України та інших верст населення.	ПРН 18
231 «Соціальна робота»	
Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог	ПРН 1
Розробляти програми соціально-психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в	ПРН 6

індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.	
Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.	ПРН 7
Оцінювати соціально-психологічні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення психологічної і соціальної роботи.	ПРН 9
Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості психологічних і соціальних послуг та управлінських рішень.	ПРН 11
Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.	ПРН 12
Вирішувати фахові завдання в організації психологічної і соціальної реабілітації професійного контингенту сектору безпеки та оборони України та постраждалого населення	ПРН 16
Застосовувати інноваційні технології і групові форми соціально-психологічної реабілітації при роботі з психотравмою в осіб, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного, природного, соціального або воєнного характеру	ПРН 17
Здійснювати систему реабілітаційних заходів, спрямованих на збереження, відновлення та корекцію психологічного здоров'я фахівців сектору безпеки та оборони України та інших верст населення.	ПРН 18

- формування у здобувачів вищої освіти наступних очікуваних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та спеціальні)	ЗК, ПК
053 «Психологія»,	
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ЗК 01
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ЗК 03
Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	ЗК 04
Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	ЗК 06
Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	ЗК 07
Здатність розробляти та управляти проектами.	ЗК 08

Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	ЗК 09
Здатність спілкуватися іноземною мовою.	ЗК 10
Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.	СК 01
Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості.	СК 02
Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.	СК 03
Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, реабілітаційну, консультаційну, психодіагностичну) із використанням науково верифікованих методів та технік.	ПК 04
Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.	СК 05
Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.	СК 06
Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.	СК 07
Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.	СК 08
Здатність самостійно розробляти проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.	СК 10
231 «Соціальна робота»	
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ЗК 01
Здатність розробляти і управляти проектами.	ЗК 02
Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	ЗК 03
Здатність спілкуватися іноземною мовою.	ЗК 04
Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	ЗК 06
Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	ЗК 07
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ЗК 08
Навички міжособистісної взаємодії	ЗК 09
Здатність працювати в команді.	ЗК 10
Здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук, у тому числі методи математичної статистики та кількісні соціологічні методи, стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціальної роботи.	СК 01
Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.	СК 02

Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації	СК 03
Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи.	СК 04
Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.	СК 05
Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.	СК 06
Здатність до професійної рефлексії.	СК 07
Здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень.	СК 08
Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.	СК 10
Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.	СК 11
Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.	СК 12
Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві	СК 13
Здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи.	СК 14
Здатність до оволодіння навичками самостійного опанування новими знаннями, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології у соціальній сфері.	СК 15
053 «Психологія», 231 «Соціальна робота»	
Здатність здійснювати практичну і дослідницьку діяльність щодо ефективного вирішення завдань психологічної і соціальної реабілітації професійних контингентів сектору безпеки та оборони України та постраждалого населення.	ФК 1.
Здатність будувати реабілітаційний процес із врахуванням порушень функцій організму і психіки працівників різних підрозділів сектору безпеки та оборони України та інших верст населення	ФК 2.
Здатність застосовувати інноваційні технології і групові форми соціально-психологічної реабілітації при роботі з психотравмою	ФК 3.

в осіб, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного, природного, соціального або воєнного характеру.	
---	--

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Денна (вечірня) форма навчання					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		семінарські (практичні) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
4 - й семестр						
Модуль 1. Теоретико-методологічний аналіз проблеми переживання різних видів втрат в умовах екзистенціальної загрози						
Тема 1.1 Методологічні та концептуальні підходи у вивченні теорій горя	13	2	2		9	
Тема 1.2. Теорія переживання втрат як феномен, етапи, стадії переживання горя	13	2	2		9	
Тема 1.3. Типологія втрат	15	2	4		9	
Тема 1.4 Гендерні та вікові особливості переживання різних видів втрат Хронічні, конфліктні, відкладені реакції горя.	15	2	4		9	
Тема 1.5. Травматичне горе та особливості його впливу на психологічний стан людини.	15	2	4		9	
Разом за модулем 1	71	10	16		45	
Модуль 2. Основи соціальної адаптації осіб, що виконували завдання за призначенням в умовах екзистенціальної загрози.						
Тема 2.1. Формування інституційної моделі соціальної адаптації осіб, що виконували	25	4	6		15	

завдання за призначенням в умовах екзистенціальної загрози.						
Тема 2.2. Основні підходи до соціальної адаптації осіб, що виконували завдання за призначенням в умовах екзистенціальної загрози..	25	4	6		15	
Тема 2.3. Основні напрями державної політики України у сфері соціального захисту осіб, що виконували завдання за призначенням в умовах екзистенціальної загрози.	14	2	2		10	
Разом за модулем 2	64	10	14		40	
Разом	135	20	30		85	

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількіс ть годин
1	Методологічні та концептуальні підходи у вивченні теорій горя	4

2	Нормальне та ускладнене горе	4
3	Емоційний «супровід» процесу горя	4
4	Особливості переживання різних видів втрати	4
5	Формування інституційної моделі соціальної адаптації осіб, що виконували завдання за призначенням в умовах екзистенціальної загрози	6
6	Сучасні підходи до соціальної адаптації осіб, що виконували завдання за призначенням в умовах екзистенціальної загрози	6
7	Основні напрямки державної політики в Україні у сфері соціального захисту осіб, що виконували завдання за призначенням в умовах екзистенціальної загрози	2
	Разом	30

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань.

Модуль 1.

1. Теорія переживання втрат як феномен, етапи, стадії переживання горя Е. Кюблер-Росс, Е. Ліндемманн, З. Фройд, В. Шефов та інші.
2. Теорії особливостей переживання втрати близької людини В. Волкан, Ю. Заманасва, J. Littlewood.
3. Психологічні теорії втрати дитини J.M. Snaman, В. Отрадинська.
4. Втрати в дитячому віці В. Шефов.
5. Втрати сенсу С. Мааді, О.Новохатько, Є. Осін, В. Франкл..
6. Теорії соціальної підтримки в ситуаціях втрат І.Добряков, Lehman D.R. et al, Philpott E.
7. Типи втрат
8. Об'єктивні та суб'єктивні детермінанти, що впливають на перебіг процесу горювання Нормальне горе
9. Маркери нормального горя
10. Складне горе. Типи складного горя (раптове, перебільшене, замасковане, комплексне(багаторазове)) горе

11. Етапи горя за Л.Б. Шнейдером

Модуль 2.

1. Предмет, об'єкт та завдання дисципліни «Психологічні та соціальні наслідки виконання завдань за призначенням в умовах екзистенціальної загрози».
2. Зв'язок дисципліни з іншими галузями психології та соціальної роботи.
3. Основні внутрішні та зовнішні фактори впливу на модель соціальної адаптації військових в Україні.
4. Інституційна модель соціальної адаптації військових та її особливості.
5. Частково інституційна модель соціальної адаптації військових та її особливості.
6. Надінституційна модель соціальної адаптації військових та її особливості.
7. Індивідуалізація та диференціація процесів психологічної реабілітації та адаптації.
8. Роль та місце всеохоплюючого цивільного контролю процесу соціальної адаптації військових.
9. Залежність моделі соціальної адаптації військових від інституційної моделі держави.
11. Основні функції процесу соціальної адаптації військових.
12. Основні положення теорії «структурного функціоналізму» Т. Парсонса щодо соціальної системи та соціальних інститутів.
13. Зв'язок процесу соціальної адаптації військових з вимогами та потребами різних соціальних інституцій держави.
14. Основні соціальні проблеми процесу масової соціальної адаптації військових.
15. Сутність «Акту реадaptaції службовців», відомого як «G.I. білль Монтгомері» 1944 р. та його соціальні наслідки.
16. Основні напрямки державної політики в Україні щодо соціальної адаптації військових.
17. Соціальна адаптація військових та ринок праці в Україні.
18. Соціальна адаптація військових як «необхідна інвестиція» суспільства.
19. Соціальна адаптація військових як процес засвоєння нових соціальних норм та ролей.
20. Місце та роль ветеранських об'єднань у процесі соціальної адаптації військових.
21. Медичні послуги, їх місце і роль у процесі соціальної адаптації військових.
22. Зміни гендерного балансу в деяких підсистемах суспільства як наслідок процесу соціальної адаптації військових.
23. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» як регулятор процесу соціальної адаптації військових.
24. Культурна та правова складові процесу соціальної адаптації військових.
25. Багатофункціональні зміни особистості як одна з головних цілей процесу соціальної адаптації військових.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, модульні контрольні роботи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- методи навчання за джерелами набуття знань: лекція, пояснення, бесіда, обговорення матеріалу що вивчається;
- наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження);
- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається, а саме проблемний виклад та частково-пошуковий;
- робота з навчально-методичною літературою та із використанням технічних ресурсів;
- самостійна робота.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, індивідуальні завдання, есе, реферати, доповіді тощо.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі індивідуального опитування; виступів на семінарських заняттях, виконання індивідуальних завдань; виконання модульних контрольних робіт тощо.

Підсумковий контроль здійснюється у формі диференційного заліку.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни	Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції*	5	0	0
	семінарські заняття	8	4	32
	модульний контроль*	1	10	10
Разом за модуль 1				42
Модуль 2	лекції*	5	0	0
	семінарські заняття	7	4	28

модульний контроль*	1	10	10
Разом за модуль 2			38
Разом за поточний контроль			80
II. Індивідуальна самостійна робота			5
III. Екзамен			15
Разом за всі види навчальної роботи			100

* – види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Поточний контроль

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (від 0 до 4 балів):

4 бали - завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. Граматично і стилістично без помилок оформлений звіт;

3 бали - завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

2 бали - завдання виконане частково, у звіті допущені незначні помилки.

1 бал - завдання виконане частково, у звіті допущені досить значні помилки.

0 балів - завдання не виконане або у звіті допущені значні помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти, які дозволяють отримати додаткові бали:

10 балів – тему розкрито в повному обсязі, всі положення обґрунтовані, є самостійні судження;

8 бали - тему розкрито в основному, визначення та аргументація взяті з конспекту та основної навчальної літератури;

6 бали – тему розкрито не повністю, матеріал повторює положення з лекції, приклади знайдені самостійно та інтерпретовані правильно;

4 бали – тему розкрито недостатньо та поверхнево, матеріал повторює положення лекції, приклади з лекції, розуміння недостатньо чітке;

1 бал – тему розкрито фрагментарно, приклади не наведені, або не є достатньо зрозумілими здобувачеві;

0 балів – завдання, передбачене на індивідуальну самостійну роботу, здобувачем не виконане.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем з нижченаведеного переліку або індивідуальну тему погоджену з викладачем та самостійно виконати поглиблене дослідження. Результати дослідження оформити

звітом у формі есе, реферату або презентації. При написанні есе доцільним буде скористатись порадами за посиланням: <https://zno.if.ua/?p=985>.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Модульний контроль

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульних контрольних робіт у формі есе за модулями 1 та 2.

Нарахування балів за виконання модульної контрольної роботи до 10 балів.

10-9 балів - дані відповіді на два питання із дотриманням всіх вимог до виконання;

8-7 балів - дана відповідь на одне питання із дотриманням всіх вимог до виконання та надано відповідь з помилками на друге питання;

6-5 балів - дана відповідь на одне питання із дотриманням всіх вимог до виконання;

4-3 бали - відповіді дані частково із помилками;

2 бали - відповіді дано поверхнево, що відображує тільки уявлення про знання.

1 бал - дано відповідь поверхнево на одне питання;

0 балів - відповідь відсутня.

Модульна контрольна робота є складовою контролю і здійснюється за рахунок самостійної роботи в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з двох питань. У відповіді на поставленні питання здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Перелік питань для підготовки до модульних контрольних робіт:

Модуль 1.

1. Емоційно-вольова сфера людини в стані горя
2. Ціннісні та смисложиттєві орієнтації людини в стані горя
3. Когнітивно-конативний компонент в структурі особистості, що переживає горе.
4. Емоційний комплекс переживання втрати
5. Когнітивний комплекс переживання втрати
6. Поведінковий комплекс переживання втрати
7. Чотири фази горя. Задачі горювання за Волкан.
8. Особливості переживання горя дітьми при суїциді близьких, смерті внаслідок війни, при зникненні безвісті тощо

9. Принципи спілкування і допомога дитині в скорботі. Батьки як дзеркало наслідування.
10. Особливості групової терапії дітей і підлітків у стані скорботи.
11. Вимоги до фахівців, що проводять екстрену психологічну допомогу дітям, які пережили трагедію.

Модуль 2.

1. Предмет, об'єкт та завдання дисципліни «Психологічні та соціальні наслідки виконання завдань за призначенням в умовах екзистенціальної загрози».
2. Зв'язок дисципліни з іншими галузями психології та соціальної роботи.
3. Основні внутрішні та зовнішні фактори впливу на модель соціальної адаптації військових в Україні.
4. Інституційна модель соціальної адаптації військових та її особливості.
5. Частково інституційна модель соціальної адаптації військових та її особливості.
6. Надінституційна модель соціальної адаптації військових та її особливості.
7. Індивідуалізація та диференціація процесів психологічної реабілітації та адаптації.
8. Роль та місце всеохоплюючого цивільного контролю процесу соціальної адаптації військових.
9. Залежність моделі соціальної адаптації військових від інституційної моделі держави.
10. Основні функції процесу соціальної адаптації військових.
11. Основні положення теорії «структурного функціоналізму» Т. Парсонса щодо соціальної системи та соціальних інститутів.
12. Зв'язок процесу соціальної адаптації військових з вимогами та потребами різних соціальних інститутів держави.
13. Основні соціальні проблеми процесу масової соціальної адаптації військових.
14. Соціальна адаптація військових як «необхідна інвестиція» суспільства.
15. Сутність «Акту реадaptaції службовців», відомого як «G.I. білль Монтгомері» 1944 р. та його соціальні наслідки.
16. Основні напрямки державної політики в Україні щодо соціальної адаптації військових.
17. Роль ветеранських організацій у соціальній адаптації військових: світовий досвід.
18. Повоєнна конверсія як загроза соціальній стабільності суспільства.
19. Роль системи освіти у процесі соціальної адаптації військових.
20. Шляхи вирішення проблеми якості робочої сили у процесі соціальної адаптації військових.
21. Засвоєння нових соціальних ролей та норм у процесі соціальної адаптації військових.
22. Соціальна адаптація військових та ринок праці в Україні.

Підсумковий контроль.

Здійснюється шляхом підрахунку сумарної кількості балів, отриманих разом за всі види навчальної роботи та накопичених протягом семестру, за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі **усного екзамену**, результати якого у балах від 0 до 30 входять до загального підсумкового контролю.

Кожен варіант екзаменаційного білету складається з двох питань. Відповіді на поставленні питання слухачів повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені:

26-30 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст питань;

20-25 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст поставлених питань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

12-19 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

6-11 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкритий зміст питань та завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-5 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту питань.

Перелік питань для підготовки до екзамену:

Політика викладання навчальної дисципліни

Політика відвідування аудиторних занять (особиста присутність студента): відвідування занять є обов'язковим компонентом в системі вивчення курсу, набуття загальних та фахових компетентностей (відвідування лекцій та практичних занять). За об'єктивних причин (наприклад, лікарняні, стажування, мобільність, індивідуальний графік, інше) аудиторні види занять та завдань можуть бути трансформовані в систему дистанційного навчання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або

час в системі дистанційного навчання), до яких має бути виконано певне завдання. За наявності поважних причин (відповідно до інформації, яку надано деканатом) здобувач має право на складання індивідуального графіку вивчення окремих тем дисципліни. Роботи, які виконуються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право та суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації; використання достовірної інформації з офіційних джерел у проектних завданнях. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Прийоми психологічної самопомоги учасникам бойових дій : метод. реком. для військовослужбовців учасників бойових дій. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2014. 41 с.
2. Адамова Г. М., Бондаренко О. А, Грищенко О. В., Івасівка З. М., Квашенко В. П. та ін. Посібник для тренера. К., 2012. 99 с.
3. Андреева И. Программа тренинга эмоциональной компетентности. URL: <https://andreeva.by/programma-treninga-emocionalnoj-kompetentnosti.html> (дата звернення : 24.10.2017).
4. Анпілова Д. В., Амінева Я. Р. Методичні рекомендації до курсу «Психологічний спецпрактикум за спеціалізаціями» за напрямом підготовки «Соціально-політичні науки» для студентів і слухачів спеціальності 6.030102 «Психологія». Дніпропетровськ : ДНУ, 2016. 94 с.
5. Афанасьєва Н. Є. Основи психогієни та психопрофілактики : навч. посіб. Х. : НУЦЗУ, 2016. 91 с.
6. Афанасьєва Н. Є., Перелигіна Л. А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу : навч. посіб. Х. : УЦЗУ, 2008. 251 с.
7. Афанасьєва Н. Є., Перелигіна Л. А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу : навч. посіб. Х. : ХНАДУ, 2015. 315 с.
8. Балахтар В. В. Соціально-психологічний тренінг і маніпуляція : навч.-метод. посіб. Вижниця : Черемош, 2015. 431 с.
10. Бігун Н. І. Профілактична робота в практичній психології : навч.-метод. комплекс дисципліни. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2011. 96 с. \
11. Білова М. Е. Навчально-методичний посібник з спецкурсу «Соціально-

- психологічний тренінг». Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2015. 113 с.
12. Бриндіков Ю. Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій в системі соціальних служб : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Тернопіль, 2019. 559 с.
14. Величко О., Янковська Т. Управління конфліктами та стресом. Посібник для працівників апарату суду. Київ, 2010. 192 с.
16. Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО : посібник для ведучих груп : навч. посіб. Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 96 с..
17. Грибок А. О. Психічне здоров'я військовослужбовців Збройних Сил України як головний фактор успішного виконання бойових завдань в складних та екстремальних умовах. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, 2018. Том. XI : Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Вип. 18. С. 21–40.
18. Гримак Л. П. Техники психической саморегуляции. М. : Гардарики, 2015. 141 с.
29. Демкин А. . Діагностика, терапія та профілактика медикопсихологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах : метод. реком. / П. В. Волошин, Н. О. Марута, Л. Ф. Шестопалова та ін. Харків : ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України». 2014. 67 с
19. Кокур О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій : метод. посіб. К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2015. 170 с.
20. Кокур О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Основи психологічних знань про психічні розлади для військового психолога: метод. посіб. К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2018. 310 с.
21. Кокур О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Особливості вияву негативних психічних станів у військовослужбовців внаслідок тривалої участі в бойових діях та перебування в зоні АТО. Вісник Національного університету оборони України. Київ, 2015. Вип. 3 (46). С. 123–129.
22. Кокур О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Корня Л. В. Психологічне вивчення особового складу Збройних Сил України: метод. посіб. К. : ФОП Маслаков, 2019. 288 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека психологічної літератури: <http://psylib.kiev.ua/>
2. Українські підручники он-лайн: <http://pidruchniki.ws/>
3. Психологічна бібліотека Псі-фактор: <http://psyfactor.org>
4. Наукова бібліотека Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова: <http://hklib.npu.edu.ua/>

Розробники:

Старший викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Igor Logovskiy', written on a white rectangular piece of paper that is slightly tilted.

Ігор ЛОГОВСЬКИЙ

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Natalya Onshchenko', written on a white rectangular piece of paper.

начальник кафедри
психології діяльності
в особливих умовах
доктор психологічних наук, професор

Наталія ОНІЩЕНКО